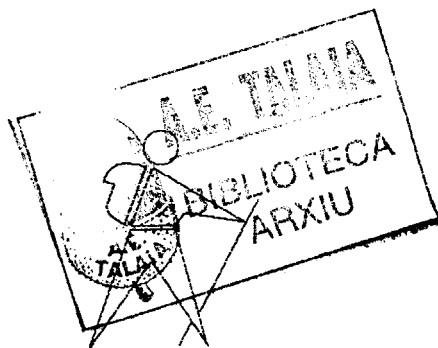

SECCIÓ DE SENDERS

AE TALAIA

DE L'ANOIA AL BAIX CINCA

10ª Etapa : NULLES - RENAU - EL CATLLAR - TARRAGONA

20 de Novembre 1994

HORARI PREVIST

Sortida de Vilanova i la Geltrú.	7.00	h
Nulles Esmorzar.	8.15	h
Inici d'etapa	9,00	h
Renau Reagrupament.	10,00	h
	10,15	h
El Catllar Reagrupament.	11,45	h
	12,00	h
Pas autopista Reagrupament.	13,50	h
	14,00	h
Tarragona	14,30	h
Dinar.		
VISITA TURISTICA A TARRAGONA.	16,00	h
Sortida cap a Vilanova.	18,00	h
Vilanova i la Geltrú.	19,30	h

Notes.-

** Esmorzarem a Nulles, al casal del poble. Només es serveixen begudes.

** A El Catllar. hi trobarem bar.

** Si us plau, sigueu puntuals, respecte els reagrupaments i vigileu que hi sigui tothom.

SECCIÓ DE SENDERS

AE TALAIA

DE L'ANOIA AL BAIX CINCA

10ª Etapa : NULLES - RENAU - EL CATLLAR - TARRAGONA

20 de Novembre 1994

En la caminada d'avui, deixem L'ALT CAMP i entrem en el TARRAGONÉS però, no deixa de tenir les característiques de l'anterior, és a dir, en el seu inici és bastant aèria, però en la seva meitat, penetrem en la verdor del barranc de RENAU, i una vegada ja en plé domini de la ciutat de TARRAGONA, travessem diverses URBANITZACIONS, una AUTOPISTA i alguns abocadors incontrolats fruit d'una salvatge "CIVILITZACIÓ". En el tram final hem trobat el GR molt poc marcat, i s'ha parlat amb els seus cuidadors, els quals ens han promès que abans del dia 20 ho deixaran ben pintat.

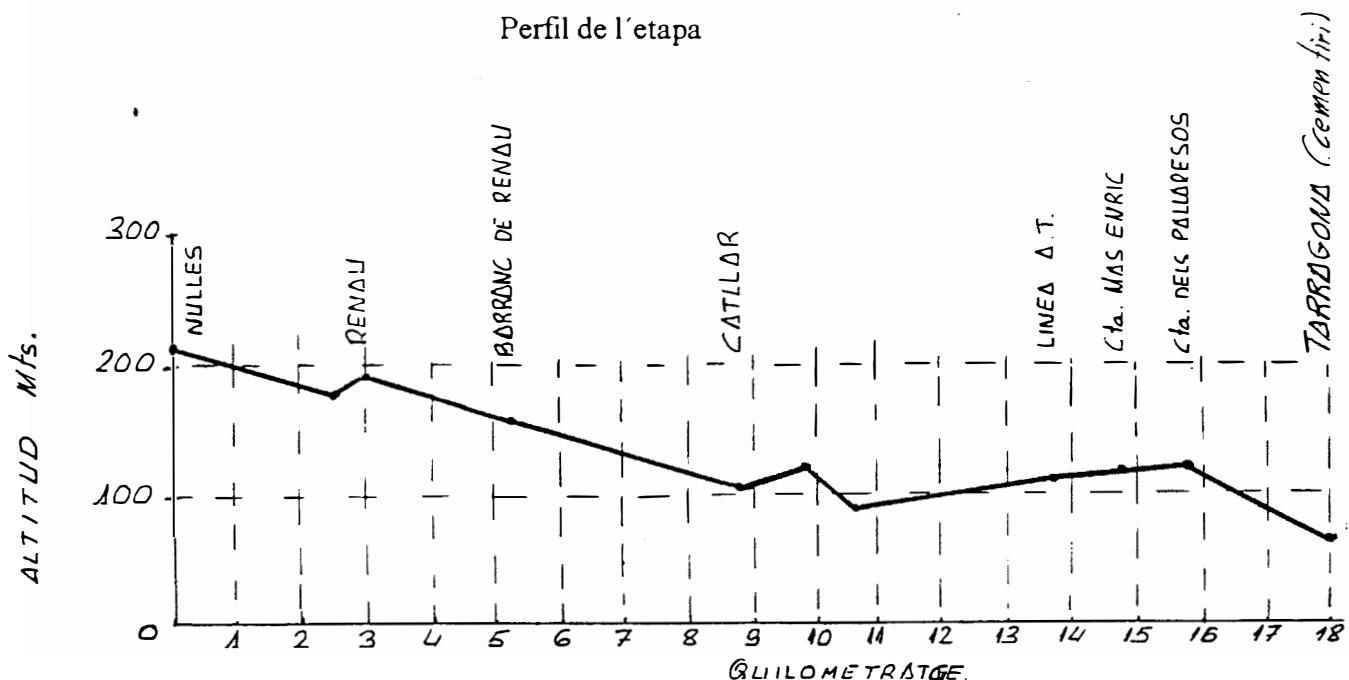
SECCIO DE SENDERS

A.E.TALAIA

DE L'ANOIA AL BAIX CINCA

GR-7-2 10ª ETAPA: NULLES-TARRAGONA

Perfil de l'etapa

DESCRIPCIO DEL RECORREGUT:

NULLES - RENAU - EL CATLLAR - TARRAGONA

Horari		km
Parcial	Total	
0,00	0,00	0,000

Sortim de Nulles enfilant el PASSEIG DE CATALUNYA i seguidament el carrer de SANT JOAN que ens duen cap a l'extrem sud del poble.

0,05	0,05	0,500
------	------	-------

Carretera de TARRAGONA a PONT D'ARMENTERA la seguim uns 15 metres cap a la dreta i agafem un camí a l'altra banda que segueix la mateixa direcció que portavem.

0,07	0,12	0,900
------	------	-------

Bifurcació a l'esquerra, nosaltres anem rectes, al cap de poc, nova bifurcació, el GR va pel camí de l'esquerra.

0,05	0,17	-
------	------	---

Passem per sota d'una línia d'alta tensió, immediatament iniciem un pronunciat descens i cap a la seva meitat tornem a passar per sota d'una altra línia.

0,05	0,22	1,900
------	------	-------

Passem per sota d'una tercera línia d'electricitat.

0,03	0,25	-
------	------	---

Cruïlla de camins, seguim rectes en direcció sud, el camí és carener i amb vistes a banda i banda, a l'esquerra vista panoràmica de l'estació de VILABELLA.

0,07	0,32	-
------	------	---

Xalet a l'esquerra del camí (VILLA DORI).

0,03	0,35	-
------	------	---

Bifurcació, un camí se'n va cap a la dreta, nosaltres anem cap a l'esquerra.

0,04	0,39	2,800
------	------	-------

Creuem la carretera de VILABELLA i agafem la pista d'accés a RENAU que tenim al davant. Al cap de poc ens queda a la dreta el cementiri.

0,08 0,47 3,400

Poble de RENAU (175 m), hem de seguir la pista asfaltada que rodeja el poble per l'esquerra fins arribar al final, on al davant tenim la CASA DE LA VILA; d'aquí hem de seguir el camí de l'esquerra (el GR no entra al poble).

0,03 0,50 3,500

Cruïlla de camins davant d'una gran masia, anem cap a la dreta per la part alta del terreny passant per davant del MAS TARET.

0,02 0,52 -

Troblem un camí que se'n va cap a la dreta, nosaltres anem rectes, poc després un altre que se'n va cap a l'esquerra, continuem rectes.

0,03 0,55 3,800

Piscina a l'esquerra del camí, baixem cap a la vall fent amples ziga-zagues.

0,07 1,02 -

Passem per sota una línia d'alta tensió, continuem baixant.

0,03 1,05 -

Troblem un camí que se'n va cap a la dreta, nosaltres iniciem un revolt cap a l'esquerra.

0,01 1,06 4,500

Estem al fons del barranc de RENAU, el travessem i baixem aigües avall paral·lels per la seva esquerra a un nivell més superior; és un antic camí que es nota quan de tant en tant hi ha gravades les roderes dels carros d'anys enrera.

0,11 1,17 -

Passem per sota d'un tallat de roca.

0,03 1,20 5,500

Travessem el barranc a gual i pugem en direcció sud, més endavant veiem en el terra calcari les empremtes de crustacis fossilitzats.

0,04 1,24 -

ATENCIÓ: Bifurcació amb un garrofer al mig, s'ha d'anar pel de l'esquerra que és poc fressat.

0,03 1,27 -

Cruïlla, seguim rectes pel costat d'una tapa metàl·lica, el camí que està tapat i embossat en el seu començament no es pot seguir, així doncs, l'haurem d'agafar més endavant quan veurem un marge a la dreta dels nostres peus, que haurem de saltar

per seguir el corriol que s'anirà obrint.

0,07 1,34 -

Pista d'accés a la presa de l'embassament del GALÀ, a l'altra banda del camí tenim les ruïnes del mas MORAGAS. L'hem de seguir cap a l'esquerra, més endavant veurem a l'esquerra l'aigua de l'embassament.

0,13 1,47 7,200

La pista gira cap a l'esquerra en direcció a la presa, aquí hi ha una crülla de camins, una línia d'alta tensió, i un pal indicador, nosaltres hem de seguir rectes en la direcció que portàvem.

0,09 1,56 7,700

Crülla de camins, anem rectes per un antic camí que baixa per uns rocallsos, on hi ha els solcs molt pronunciats pel pas dels carros durant molts segles.

0,09 2,05 -

Desemboquem en una pista asfaltada que hem de seguir cap a la dreta.

0,02 2,07 8,000

Creuem la via del tren de SANT VICENÇ a REUS per un pas a nivell (ATENCIÓ AL TREN). Davant nostre veiem el poble de EL CATLLAR, més endavant tenim xalets a l'esquerra.

0,05 2,12 8,490

Ermita de SANT RAMON a la dreta del camí, hi ha un pal indicador, baixem cap al riu per entre una antiga paperera i el CUARTEL DEL NORTE.

0,05 2,17 8,700

Arribem al nivell del riu i no hem de creuar-lo, sinó que hem d'anar girant cap a la dreta per entrar al CATLLAR pel carrer del CAMI DE LA FONT i la carretera. Sortim del poble, per la carretera en direcció a TARRAGONA.

0,05 2,22 9,100

En arribar a l'alçada del peu del castell que tenim a l'esquerra, agafem un camí a la dreta que baixa cap a una fondalada per anar pujant més endavant per l'altra banda, on hi ha horts i casetes.

0,05 2,25 9,500

Bifurcació, anem cap a l'esquerra passant per sobre d'unes grans lloses de pedra, anem pujant.

0,03 2,28 -

Bifurcació, anem de nou cap a l'esquerra.

0,01 2,29 -

Crülla de camins, amb una gran pedra al costat, nosaltres anem rectes amunt deixant la pedra a la dreta.

0,03 2,32 -

Se'ns uneix un camí per la dreta, anem rectes.

0,03 2,35 10,200

Se'ns separa un camí per la dreta, continuem rectes, estem passant per la urbanització BONAIGUA.

0,02 2,37 10,400

Creuem diagonalment cap a la dreta la carretera del CATLLAR a TARRAGONA i entrem en un camí carreter dominat per la urbanització MAS BLANC i transformat en el carrer de LA MERCÈ.

0,11 2,48 -

Arribem al final de la urbanització, hi ha una trifurcació, agafem el sender de la dreta.

0,02 2,50 -

Bifurcació; agafem el sender de la dreta.

0,02 2,52 -

Nova bifurcació; anem cap a l'esquerra.

0,08 3,00 11,200

Arribem a una placeta amb dues boniques alzines, passa un camí transversal, el seguim cap a l'esquerra entre pins.

0,04 3,04 -

Tenim un camí que se'n va cap a l'esquerra i més endavant un altre que se'ns ajunta per la dreta, continuem rectes.

0,03 3,07 11,600

Final de la pujada, descendim pel costat oposat. Més endavant trobem un camí que se'n va cap a l'esquerra, nosaltres anem rectes.

0,10 3,17 12,200

Passem per una fondalada entre xalets fins que trobem una pista asfaltada que seguirem cap a la dreta.

0,08 3,25 -

Se'ns ajunta un camí per l'esquerra, a la poca estona, deixem l'asfaltat per un camí a la mateixa banda.

0,01 3,26 12,900

El camí principal gira cap a l'esquerra, nosaltres anem per un sender a la dreta. Anem per la dreta d'una ampla vall, on a l'altra banda veiem l'edificació del mas ENRIC.

0,04 3,30 13,300

El camí gira en angle recte cap a la dreta i puja per entre els xalets d'una urbanització; que de tant en tant ens sorprenen alguns abocadors incontrolats, signes evidents d'una civilització.

0,05 3,35 13,600

Passem per sota els cables d'una línia elèctrica d'alta tensió, el camí gira en direcció sud.

0,04 3,39 13,700

Creuem un important camí, seguim rectes cap al sud.

0,03 3,42 -

Se'ns ajunta un camí per la dreta, anem rectes.

0,03 3,45 14,300

Arribem a un ample camí transversal, el seguim cap a l'esquerra.

0,01 3,46 -

Deixem un camí que se'ns separa cap a la dreta, anem rectes.

0,01 3,47 -

Deixem camins, el primer a la dreta, el segon a l'esquerra i el tercer que va recte, doncs aquí hem d'agafar i continuar pel de la dreta.

0,03 3,50 14,900

Deixem un camí que va cap a la dreta, i al poc ens trobem amb un abocador incontrolat que ens barra el pas, cosa que aprofitem per agafar el camí que va cap a la dreta.

0,04 3,54 15,100

Carretera nova del mas ENRIC, paral·lela a l'autopista de BARCELONA a VALENCIA, la seguim cap a la dreta.

0,04 3,58 15,600

Arribem a la carretera de TARRAGONA al PONT D'ARMENTERA, la seguim cap a l'esquerra passant per sobre el pont que creua l'autopista. Un cop passat el pont rebutgem una entrada a l'esquerra marcada per dos pilons de ciment, continuem per la carretera.

0,01 3,59 -

Nova entrada a l'esquerra, també marcada per uns pilons, entrem-hi, de seguida deixem el camí ample i retombem per darrera del piló dret per baixar cap al camp de sota. COMPTE, !DONCS, NO HI HA MARQUES!.

0,02 4,01 -

Seguim cap a la dreta per agafar un corriol que duu la mateixa direcció que portàvem quan anàvem per la carretera. És un sender que va paral·lel per sota la carretera i en 15 minuts ens portaria a la barriada de SANT PERE I SANT PAU.

0,01 4,02 -

Hem de deixar el sender de SANT PERE I SANT PAU i baixar cap al costat d'un camp d'amatllers i seguir avall pel seu costat dret; al final del camp el camí fa una "S" esquerra-dreta on també hi ha dues entrades als camps que hem de rebutjar; som al barranc de la RABASSADA.

0,01 4,03 -

El camí passa per entre un tallat a la roca.

0,03 4,06 16,400

Bifurcació; anem cap a l'esquerra travessant un fondal.

0,04 4,10 -

Trobem un camí a l'esquerra, anem rectes.

0,04 4,14 17,300

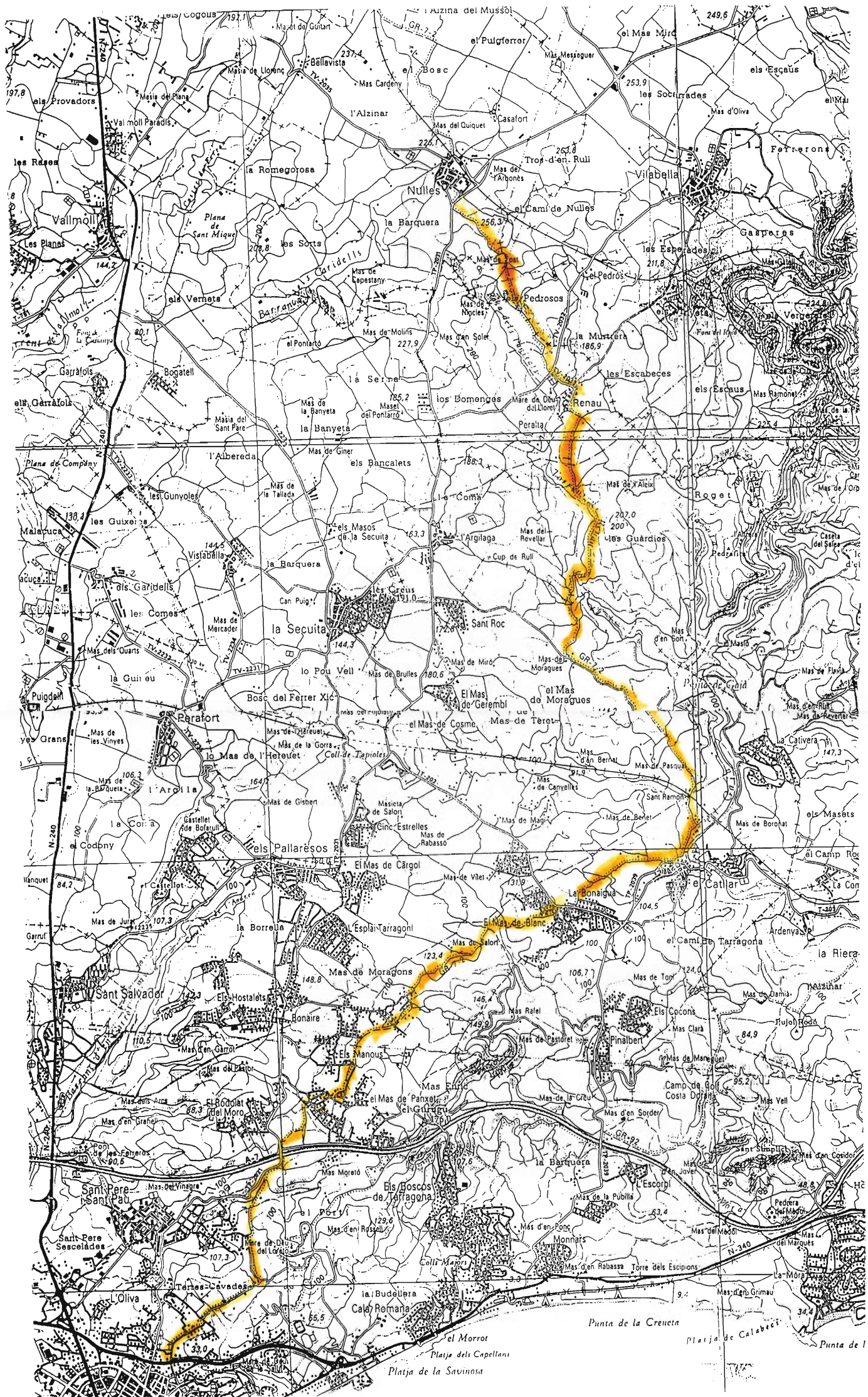
Desemboquem a la pista d'accés a l'ermita de N^a SRA. DE LORETO que veiem a l'esquerra d'alt d'un turó, la seguim cap a la dreta en direcció a TARRAGONA.

0,09 4,23 -

El camí fa un gir dreta-esquerra deixant primer un camí a l'esquerra i després un altre a la dreta.

0,07 4,30 18,000

Cementiri de TARRAGONA a la dreta del camí, entrem a la ciutat pel carrer del CAMÍ DEL LLORITO, confluència també del GR-92 i del GR-65.5 (CAMÍ DE SANTIAGO), si continuéssim rectes arribaríem als peus de les MURALLES DE TARRAGONA on hi ha els corresponents cartells indicadors.

Renau

Renau és un municipi situat a la dreta del Gaià, al límit amb l'Alt Camp. El seu territori, especialment la part més occidental, és afectat per les ramificacions de la serra de Montferri amb altures superiors als dos-cents metres, les quals li permeten assolir una mitjana de 175 metres sobre el nivell de la mar. El terme de Renau, suma dels de Renau i Peralta, té una extensió de 8,30 km². Afronta al N amb els de Nulles i Vilabella (de l'Alt Camp), al S amb els de la Secuita i el Catllar; a l'E, per mitjà del Gaià, amb el de Vespella de Gaià; i a l'W amb el de la Secuita.

A més del Gaià, el terme és recorregut per la riera de Renau, que estableix la divisòria amb el Catllar de Gaià, i pel torrent de Peralta i la Rasota, el qual desemboca a la riera de Renau i la Rasota va directament al Gaià, malgrat el pas del Gaià a la banda de llevant del terme, pràcticament no hi ha regadius: els conreus de secà ocupen quasi bé tota la superfície conreada del terme.

L'economia de Renau és exclusivament agrària. El principal conreu és la vinya (355 ha), la qual segueixen els garrofers (148 ha), els avellaners (29 ha), les oliveres (21 ha), els ametllers (11 ha) i els cereals (6 ha). La grandària mitjana de les explotacions agràries és de 13,46 hectàrees, xifra força superior a la mitjana comarcal. El règim majoritari de tinença de la terra és el de la propietat, seguit del de parcel·leria.

Renau és comunicat amb les poblacions que l'envolten pel brançal de Vilabella de la carretera de Tarragona al Pont d'Armentera. A més d'aquesta carretera, el municipi disposa d'una bona sèrie de camins locals, els quals completen la xarxa de comunicacions. S'hi destaquen els de Vilabella, Peralta, el Catllar i Nulles.

Renau, en el fogatjament del 1384, tenia 4 focs i el mateix nombre de famílies assolia Peralta. A la darrera del segle XV, ambdós termes havien augmentat els seus focs, així Renau en tenia 9 i Peralta 6. L'any 1515 habitaven el municipi un total de 16 famílies, onze de les quals ho feien a Renau i la resta a Peralta. El fogatjament del 1553 acredita un nou creixement del nombre d'habitants del municipi, puix que Peralta té 10 focs i Renau uns altres 15. Peralta mantingué estacionari el nombre dels seus habitants durant el segle XVII i el començament del XVIII, però Renau aconseguí un lleuger creixement i arribà als 79 habitants el 1719. Al segle XVIII ambdós termes experimentaren un desenvolupament demogràfic considerable, així, l'any 1787, Renau tenia 204 habitants i Peralta 83. Els 287 habitants del 1787 seran superats a la primera meitat del segle XIX (295 ha, el 1857), però des del 1860 (261 h) el nombre de residents no parà de disminuir. Renau penetrà al segle XX amb 166 habitants, arribà al 1940 amb 76 i l'any 1981 aplegava un total de 27 habitants, la qual cosa suposa que el municipi és un dels menys poblats de Catalunya. Peralta restà despoblada des dels anys seixanta.

L'origen històric de Peralta i Renau cal establir-lo al segle XII. Ambdós termes passaren al domini de la família Montoliu. El primer senyor privatiu de Peralta fou Bertran de Montoliu, els descendents del qual tingueren la senyoria fins que Joan Gabriel de Montoliu féu donació del lloc al monestir de Santes Creus l'any 1477. El mones-

tir del Gaià gaudi de la possessió de Peralta fins a la dissolució de les senyories. Santes Creus tenia sobre Peralta la baixa jurisdicció civil i criminal, mentre l'arquebisbe de Tarragona disposava de l'alta jurisdicció per donació del rei Joan I a l'arquebisbe Ennec de Vallterra, l'any 1391. Peralta formà part de la parròquia del Catllar de Gaià fins l'any 1572, en què l'arquebisbe Gaspar Cervantes de Geta disposà la unió de la vicaria de Peralta amb l'església parroquial de Renau.

*Vista del poble de
Renau amb el
Santuari del Llorito
a primer terme*

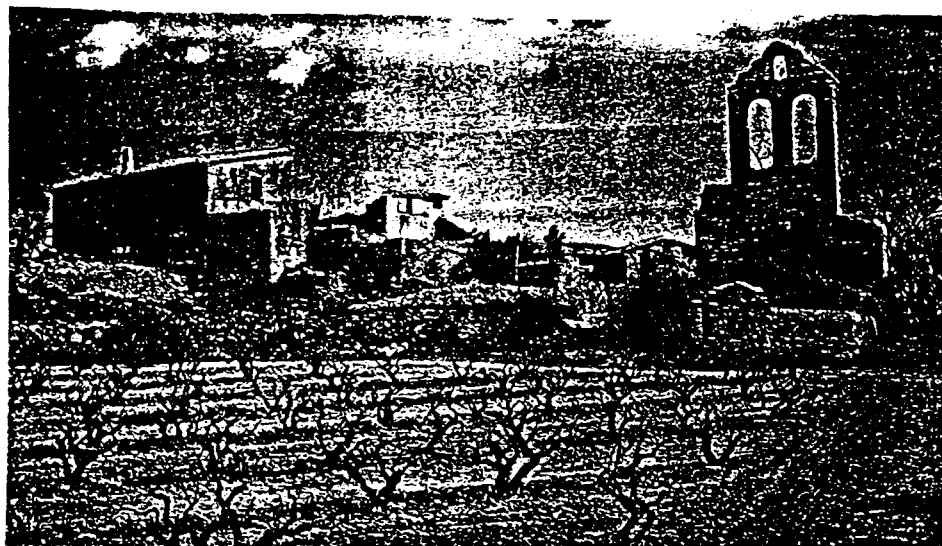
Renau fou possessió dels senyors del Catllar fins al començament del segle XIV, en què Sibilla de Requesens l'aportà com a dot a Dalmau de Montoliu. Els successors de Sibilla i Dalmau retingueren la senyoria de Renau fins el 31 d'octubre de 1685, en què Antònia de Cabanilles, àvia i curadora de Francesc Manuel de Montoliu, la venqué a Francesc Perelló, habitant de Tàrraga, pel preu de 20 170 lliures. Francesc Perelló en morir deixà la baronia a la seva muller Raimunda de Roger de Lloria, la qual, al seu torn, la llegà al seu segon marit Joan de Pinós, cavaller de Sant Joan de Jerusalem, el qual va convertir la baronia en una comanda depenent d'aquest orde l'any 1727. La comanda de Renau va tenir, segons consta, cinc comanadors. El primer va ser el seu fundador, Joan de Pinós i de Rocabertí. El succeïren Josep Esteve de Blanes-Centelles i de Pinós, Antoni de Clariana i Gualbes, Jordi Serra i Manuel Desvalls.

Renau constituïa una baronia, de la qual formaven part, ultra l'indret del seu nom, els llocs del Pedrós (entre Renau, Vilabella i Nulles), de Cocons (actualment dins el terme del Catllar), de Masllorènc (municipi de l'Alt Camp), cavalleries de Vilabella (partida del terme de Vilabella), i les Comes d'Ulldemolins (partida de terra entre els termes de Reus, Vila-seca i Cambrils). Els barons tenien sobre Renau la jurisdicció civil, mentre que la criminal competia a l'arquebisbe de Tarragona d'ençà del regnat de Joan I.

Peralta i Renau s'integraren a la Comuna del Camp de Tarragona. Peralta entrà a formar-hi part al segle XV i Renau ho va fer en el XVI.

El nucli originari del poble de Renau és el situat a 175 m d'altitud, als voltants de la plaça de l'Església resultant de l'enderroc, l'any 1876, de les restes del castell feudal. L'església parroquial, bastida al costat del castell i dedicada a Santa Llúcia, és la construcció més important del municipi. Fou ampliada entre el 1749 i el 1756; consta d'una nau de 15 per 7,5 metres. El campanar és obra més tardana, possiblement de mitjan segle XIX. Durant el set-cents l'església de Renau s'enriquí amb quatre retaules barrocs deguts a Francesc Bonifaç, escultor vallenc resident a Tarragona. Malgrat les pèrdues de la guerra de 1936-39, la parròquia de Renau encara conserva una imatge gòtica de la Mare de Déu del Lloret, una altra de la Mare de Déu del Roser, del segle XVII, i la creu processional d'argent, obra del segle XVII, de Peralta. A més de l'església cal destacar la Casa Jaumet, a l'entrada de la qual hi ha dues arcades gòtiques que tal volta formaren part d'alguna dependència del castell.

El despoblament de Peralta dins el terme de Renau

Als afores de Renau, prop de l'aiguabarreig de la riera de Renau i el torrent de Peralta hi ha el santuari de la Mare de Déu del Lloret. La tradició situa la seva construcció als anys trenta del segle XVI, documentalment consta que existia ja a la segona meitat del segle XVII. Aquesta capella fou substituïda per una segona l'any 1704. El santuari és una construcció d'una sola nau de 12 metres de llargària per 5 d'amplària. Les parets i la volta són decorades amb pintures de l'arquitecte Josep M. Jujol realitzades durant la restauració de l'edifici l'any 1925. La façana té forma rectangular, amb teulada de doble vessant, conté una porta amb llinda i una petita rosassa en forma d'estrella de sis puntes; la façana és coronada per un campanar d'espadanya, d'un sol ull.

El lloc de Peralta és totalment despoblat. L'edificació més interessant era l'església, del segle XIV, de la qual sols queden algunes parets i el campanar d'espadanya de dos ulls. Té planta d'una sola nau de 15 metres de llargària per 4 d'amplària; la porta d'entrada és situada a la façana lateral esquerra. L'església de Santa Maria de Peralta posseïa en les parets de la nau pintures murals del segle XIV. Durant molts anys aquestes pintures restaren tapades fins que foren descobertes i arrencades a la dècada dels anys quaranta. Consten de cinc escenes que representen el calvari, la temptació d'Adam i Eva, el Pantocràtor, una composició força deteriorada en la qual és visible un sant Cristòfor, i un altre calvari de dimensions més reduïdes. Actualment, les pintures murals de Peralta es conserven damunt taules a les dependències del Museu Diocesà de Tarragona, el qual també serva, procedents de Peralta, objectes litúrgics i un retaule del segle XV.

Els termes de Renau i Peralta tenien molts masos, ara deshabitats. El conjunt més important era l'Altrera o l'Otrera, també anomenat les Vidielles, format pels masos d'Orpí, de Faramà o d'Alegret, de les Guàrdies i Calafell. L'Altrera és situada a l'est del terme, prop del Gaià, i fou incorporada a la baronia a mitjan segle XV. Al sud de l'Altrera hi ha el Mas de la Sort o mas de Bellver; és una casa de camp molt espaiosa, les terres de la qual han quedat negades pel pantà de Gaià. Al costat del camí que de Renau mena al Gaià hi ha els masos de Pujals o de Rabadà, de Taret, de l'Aleix o de Rull i el d'Aguiló; tots són anteriors al segle XVIII menys el de Taret. L'antic terme de Peralta tenia un únic mas, el de Soler, a la vora del camí de Nulles. Prop del nucli de Renau, al costat de l'actual carretera, hi havia la Teuleria i el Raval.

El reduït nombre de veïns del municipi no permet l'existència de centres comercials o d'esbarjo; Renau, amb tot, disposa d'una Societat Agrícola amb local propi per celebrar-hi festes i reunions.

Renau celebra la festa major el tercer diumenge de juliol, mentre el segon diumenge de desembre recorda la festa votada l'any 1781 a la Mare de Déu del Lloret per haver-se deslliurat de les febres que envairen la comarca.

El Catllar de Gaià

El terme del Catllar, de 26,39 km² d'extensió, es troba situat a la vall baixa del Gaià. L'accediren els darrers contraforts de la Serralada Pre-litoral. El territori no conreat, amb predomini de garriga i pinedes, comprèn més del 60 % de la superfície del terme, el qual limita al N amb el de la Secuita (antic terme de l'Argilaga) i Renau; a l'E amb els de Vespella de Gaià i la Riera de Gaià; al S amb el de Tarragona; i a l'W amb els de la Secuita i els Pallaresos. El municipi, a més de l'antic del Catllar, comprèn els termes de Tapioles i Cocons, els veïnats de la Plana i Masmoragues i l'enclavament de la Quadra.

El Gaià travessa el terme de nord-est a sud-est i en arribar al nucli urbà fa una giragonsa per reprendre, tot seguit, la direcció nord-sud. D'ençà de la construcció del pantà de Gaià, la resclosa del qual s'aixeca dins el terme del Catllar, el Gaià baixa sec i, com a conseqüència, la vila ha perdut una de les característiques que la distingien. La hidrografia del terme la completa el torrent de la Farga, situat a la dreta del Gaià.

L'economia del municipi es fonamenta en l'agricultura, predominantment de secà. El principal conreu és la vinya, seguida dels cereals, l'avellaner i l'olivera.

El nucli urbà es comunica amb Tarragona per la carretera provincial, d'uns 7 kms de longitud, del Catllar a la general de Tarragona a Barcelona. Altres carreteres locals li permeten l'enllaç amb la carretera de Tarragona al Pont d'Armentera i la comunicació amb la Riera de Gaià, la Nou de Gaià i Ferran, amb sortida a la nacional 340. Camins importants són el de la Secuita, el camí al pantà del Gaià, el de Renau, el de Vilabella, el del Mas de Miró, el del Mas de Manyer, el de Mas de Cosme, el dels Pallaresos, el del Mas de Pallarès, el de Salort i altres. El Catllar disposa d'estació de ferrocarril en la línia de Sant Vicenç - Roda de Berà - Reus.

A l'edat mitjana el Catllar fou una vila ben poblada. El fogatge de 1379-80 li registra 88 focs, mentre el del 1365-70 li atribueix un foc més i el de l'any 1553 dóna al municipi un total de 92 focs, dels quals 53 corresponen al Catllar, 2 a Cocons, 5 a Masmoragues, 7 als Masos, 17 a la Plana i 8 a Tapioles. L'any 1719 el Catllar tenia 138 veïns i Cocons 5. Quaranta-quatre anys més tard, el 1763, la vila havia augmentat en 12 el nombre dels seus veïns, mentre el lloc els tenia reduïts a 3. El 1773, el Catllar continuava creixent, car tenia 155 veïns, i Cocons restava estacionat. El cens del 1788 atribueix al municipi 1 000 habitants, dels quals 14 viuen a Cocons i la resta al Catllar. La quantificació de la població activa masculina feta per la Junta per a l'Armament i Terços del Partit de Tarragona l'any 1795 indica per al Catllar i l'Argilaga un total de 372 homes de setze i més anys, 8 dels quals eren de Cocons. La població del municipi comprenia un total de 233 veïns el 1819 i de 620 habitants el 1830. El Catllar registrà el 1860, amb 1 589 habitants, la quota màxima del segle XIX. La resta del segle la població girà entorn dels mil

dos-cents cinquanta habitants. Durant les tres primeres dècades del segle actual la mitjana d'habitants baixà al miler per reduir-se a nou-cents en els anys trenta, quaranta i cinquanta. L'any 1960 el municipi tornà a assolir el miler d'habitants, però no els mantingué gaire temps. L'any 1981 habitaven al Catllar un total de 767 persones.

En un principi, el terme del Catllar formava part del territori endit per Ramon Berenguer I a Ponç de Montoliu l'any 1066. El Catllar restà en possessió dels Montoliu fins l'any 1344, en què Humbert de Montoliu vengué a Pere de Requesens els drets que tenia damunt la vila. El Catllar estigué pocs anys en mans de la casa de Requesens, car el fogatjament del 1358 expressa que aleshores era senyor del lloc Bernat d'Olzinelles, doctor en dret i tresorer del rei Pere el Cerimoniós. La vila passà, per raó de matrimoni, de les mans dels Olzinelles a les dels Queralt en maridar-se Beatriu d'Olzinelles amb Guerau de Queralt. Joana de Queralt, filla de Guerau i de Beatriu, heretà el Catllar i en casar-se amb Ramon de Castellar la vila passà a aquest llinatge. Elionor de Castellar es maridà amb Roger, comte de Pallars, i una nova família senyorejà l'indret. Elionor de Pallars, filla de Roger i Elionor, casada amb João Vaz de Almada, comte d'Avranches, morí sense fills, i, en compliment del testament d'Elionor de Pallars de l'any 1466, rebé la senyoria Pere (IV) de Queralt, comte de Santa Coloma, els descendents del qual la retingueren fins al segle XIX.

Vista general del Catllar de Gaià amb l'església i el castell

El Catllar, durant la guerra de la Generalitat contra Joan II, es manifestà contrari al sobirà. La importància estratègica del Catllar, a les portes de Tarragona, fou justament valorada pels diputats del General que acordaren, el 22 de setembre de 1463, la tramesa d'armes a la vila per a la seva defensa, de la qual tingué cura el capità Roger de Clariana. El comte de Prades, partidari de Joan II, assetjà el Catllar el mes d'agost de 1564 sense aconseguir de retre'l, però, al cap de pocs dies, el seu defensor, el navarrès Menaut de Beaumont, lliurà la posició en assabentar-se que el prior de Navarra havia entregat Vilafranca del Penedès a les armes de Joan II.

En la Guerra dels Segadors, concretament l'any 1641, dins el terme del Catllar quedaren malparades les forces filipistes de Federico Colonna, conestable de Nàpols i príncep de Butera. En aquesta acció bèl·lica participà com a soldat l'escriptor Pedro Calderón de la Barca.

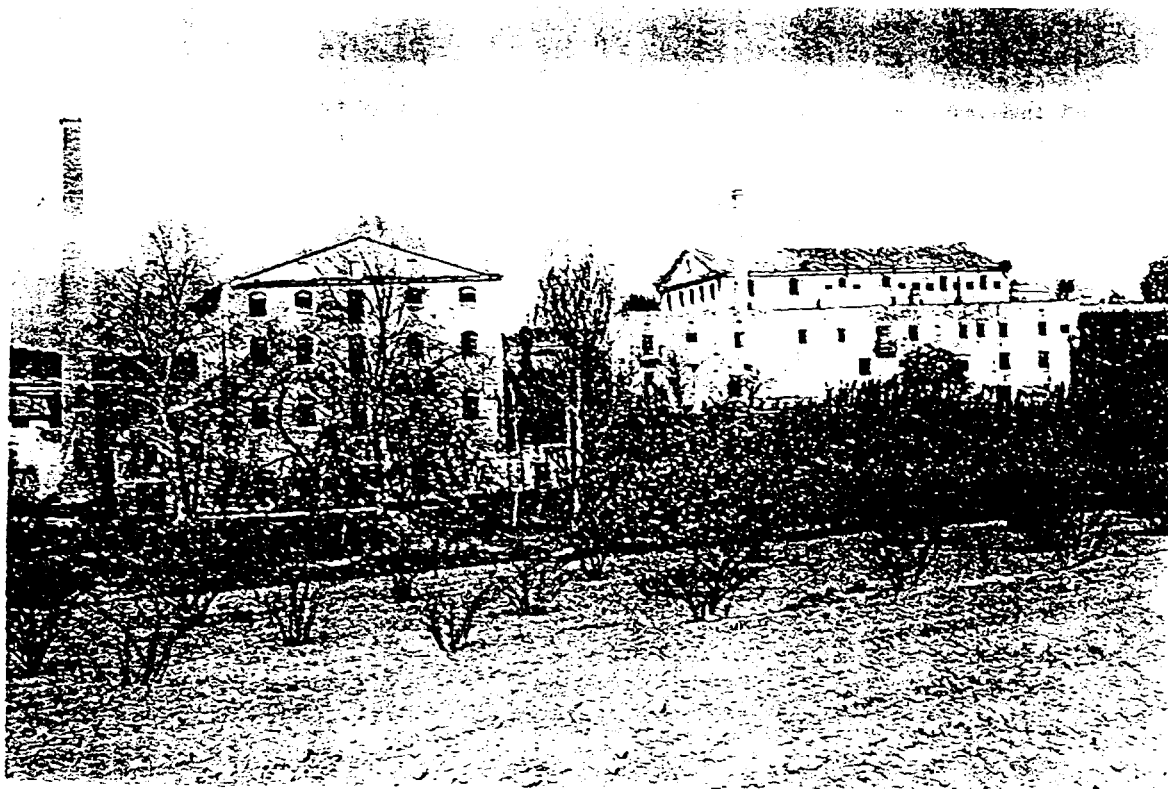
L'any 1795, i a causa de la Guerra Gran, el Catllar fou integrat en el cantó d'Altafulla. La vila contribuï a les tres companyies de sometent que el cantó envià a lluitar contra els francesos amb 24 homes i 438 lliures del total de 3 408 lliures i 171 homes aportats pel cantó altafullenc.

Durant la desamortització dels anys trenta es vengué la totalitat de la propietat que al Catllar tenia el clero regular i que consistia en el Mas Enric, de agustins, i el Mas dels Frares, dels servites de Vila-rodona. La primera masia, de 353 jornals, fou adjudicada a Bernat Torrell, terratinent de Vila-seca de Solcina establert a Tarragona, pel preu de 230 001 rals. La segona masia, de 38 jornals, la

comprà el tarragoní Joan Domingo i Serra pel preu de 301 000 rals.

La vila del Catllar de Gaià és situada en un turó de 59 metres d'altitud, a la riba dreta del Gaià i sota les ruïnes del castell. L'església parroquial, dedicada a la Degollació de Sant Joan Baptista, és l'edificació més important del municipi; la fàbrica actual substituï un temple anterior i començà a ser edificada l'any 1776: les obres duraren fins el 28 d'agost de 1790, en què fou beneïda pel rector Mn. Joan Guardiola, i el resultat és una construcció de bona capacitat i proporcions aïroses, en la qual es destaca el campanar. A la façana del temple hom pot veure els escuts de la vila i les armes del comte de Santa Coloma. Separada del conjunt de l'església hi ha la capella del Santíssim, construïda l'any 1850. El castell del Catllar se'ns presenta força malmès; conserva, però, dues torres de planta rectangular i el llenç que les uneix. En un turó de 93 metres d'altitud, proper a la vila i en terrenys donats l'any 1605 per Pere Rull, pagès del Catllar, s'aixeca la capella de Sant Ramon de Penyafort. Disseminats pel terme hi ha un bon nombre de masies, algunes de les quals força notables, a què, en l'actualitat, fan companyia una munió d'urbanitzacions i xalets intensament concorreguts els caps de setmana.

El Catllar celebra la festa major per la Degollació de Sant Joan. Festa privativa de la vila és la de Sant Nicaset (11 d'octubre), en la qual es commemora que la població es veiés lliure d'una epidèmia de còlera en el darrer segle.

Antiga fàbrica de paper vora el Gaià

A PEDRA VISTA / Els efectes de les guerres (II)

La ciutat d'August

Matilde V. Alsina / Joan Ariza

Després d'un període de gran esplendor en què la ciutat de Tarragona va ser capital d'una de les províncies més importants de la Hispània sota dominació romana, tot un seguit de crisis, guerres, setges, epidèmies i ocupacions militars van barrar el pas al desenvolupament i el creixement de la ciutat, fins a l'extrem que si l'antiga Tarraco ha arribat fins a nosaltres amb la personalitat que conserva ha estat gràcies a una immensa força de voluntat i grans ganes de sobreviure com a ciutat.

Del seu gloriós passat romà conserva nombrosos vestigis com les muralles, aixecades al segle III aC, el forum, el Pretori —notable construcció del segle I aC, també conegut com a Castell de Pilat o del Rei, que va ser residència reial i va acabar els seus dies com a caserna, al segle XVII—, el teatre, descobert accidentalment el 1884, una importantíssima necròpoli paleocristiana, i l'amfiteatre, de finals del segle I aC i al centre del qual es troben les ruïnes de l'església de Santa Maria del Miracle, que després de servir de penal impo-

Amfiteatre romà de Tarragona, un dels tres edificis de lleure que tenia la ciutat, juntament amb el circ, que avui ja no existeix, i el teatre, del qual les excavacions n'han tret diverses parts a la llum

qual es va accentuar la despoblació. Després de diversos intents, finalment l'esforç conjunt de Berenguer de Tort, Ramon Berenguer IV de Barcelona i el normand Robert Bordet van aconseguir establir-hi una població que prosperaria animada per la conjuntura favorable del segle XIII: construcció de la catedral, romànica de línies i decoració però gòtica d'estructura, el claustre de la qual conté el mihrab, únic vestigi musulmà de la ciutat. Cal destacar-ne, a més, les capelles, sobretot la de Santa Maria dels Sasstres.

Aquesta situació favorable, que va permetre la institució dels òrgans de govern municipal —tres cònsols, un de cada mà, que executaven les decisions d'un consell format pel mateix nombre de persones de cada mà— va estroncar-se de cop amb l'esfondrada demogràfica de la Pesta Negra (1348): els cementiris van ser insuficients i va caldre construir-ne un de nou a prop de la catedral ja que la quarta part de la població del moment va caure sota els estralls de la malaltia. Durant tot el segle XV, Tarragona va experimentar una gran davallada demogràfica que va fer que l'any 1404 els

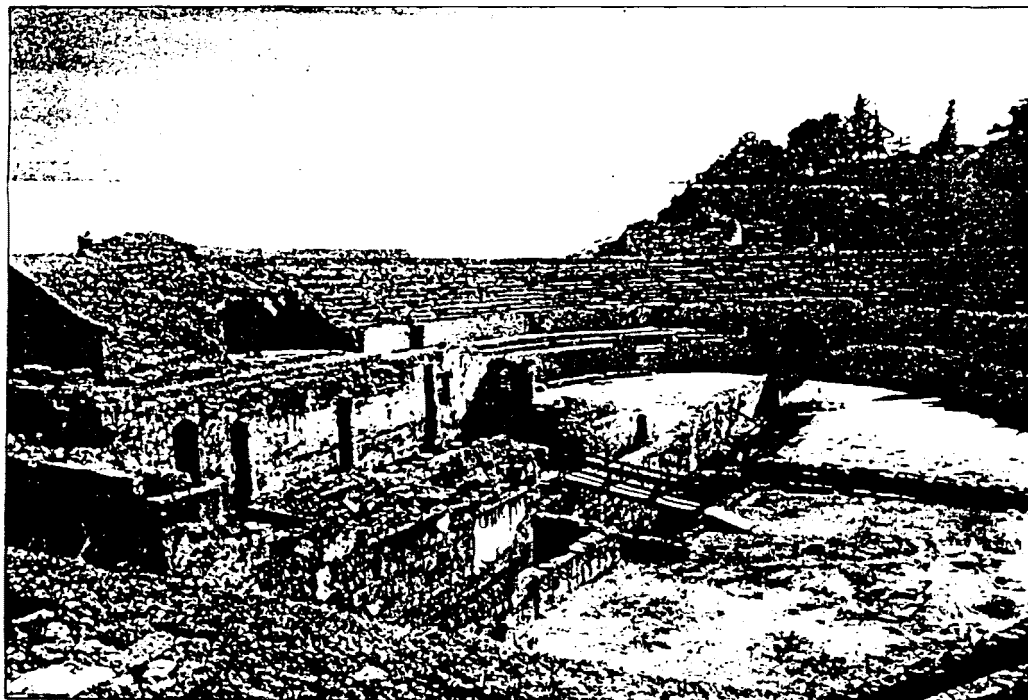
60 consellers fossin reduïts a 45 a causa de l'escassetat de ciutadans que poguessin ocupar el càrrec. L'antiga casa de la ciutat es troba situada al carrer Major i conserva una interessant finca que porta l'equívoc nom de l'enderrocat portal del Francolí, a més de la sala gòtica, la galeria renaixentista del pati interior i les antigues presons municipals. Al mateix carrer es troben dos edificis notables més: la casa de l'abat de Poblet —on, el 1863, es va instal·lar l'Ateneu Tarraconense de la Classe Obrera— i la casa de la Generalitat de Catalunya, que va ser residència del veguer, del governador delegat del lloctinent de Catalunya i del corregidor borbònic. Durant el segle XIX, fins que l'Estat la va vendre, va funcionar com a caserna.

Durant més de mil anys de la seva història, la ciutat de Tarragona va patir tota mena d'entrebancs que li feien perdre constantment la importància que una vila de les seves característiques i orígens devia tenir. Per la seva situació, no podia competir amb les ciutats pujants del Camp de Tarragona i molt menys amb Reus. Però no s'acabaria aquí. Encara li quedaria viure mig mil·lenni més de calamitats.

FITXA

MONUMENTS:

- Teatre romà
- Amfiteatre romà
- Fòrum
- Muralles romanes
- Pretori o Castell del Rei o de Pilat
- Catedral
- Portals de Santa Maria i del Roser
- Fortins de la Rei i de Santa Jordi
- Palau de l'Arquebisbe
- Ajuntament Nou i antic
- Casa del Degà
- Casa dels Conciliars
- Casa Elies
- Hospital de Santa Eulàdia
- Antic Ajuntament
- Casa de l'Abat de Poblet
- Casa de la Generalitat
- Passeig Arqueològic
- Pla de la Seu
- Plaça del Pallol

YVONNE M. CARPZO

Colonia Iulia Urbs Tarraco

■ ■ ■ Malgrat els suposats orígens remots que li havien assignat els erudits tradicionals, actualment s'està més d'acord amb l'historiador romà Plini, que afirmava que Tarraco havia estat obra dels Escipions. Aquesta colònia romana tindria un paper clau durant la conquesta d'Hispania en ser la porta d'entrada a la vall de l'Ebre, eix fonamental de la penetració romana.

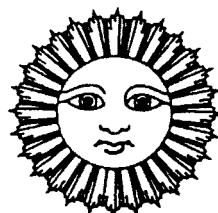
Juli Cèsar la faria capital de província, amb el nom de Colonia Iulia Urbs Triumphalis Tarraconensis, però seria amb

l'arribada d'August al poder que Tarraco es veuria afavorida: amb uns 30.000 habitants, era residència del legat imperial, del prefecte de les costes marítimes i de força burocràcia. Personatges importants hi van residir: els emperadors August, Galba i Septimi Sever, i hi ha erudits que donen per certa la presència d'Adrià a la ciutat l'hivern del 122-123. També va ser visitada per forasters que hi van introduir cultes a divinitats com Isis i Serapis.

Estructurada en tres terrasses,

la central contenia l'edifici del circ, probablement construït durant el segle I. Aquí es feien curses de carros, on van participar joves com aquell Eutiques la làpida del qual es conserva al pati interior del Palau de l'Arquebisbe: "Als déus Manes. A Eutiques, auriga de 22 anys, Flavi Ruffi i Semprònia Diófanes dediquen aquest monument a l'esclau benemèrit. En aquest sepulcre descansen els ossos d'un auriga rude, però destre a portar les regnes a la mà. Per bé que jo m'arriscava a

muntar en carros de quatre cavalls, no abandonava, per això, els de dos cavalls. Els fets cruels envejaren els meus anys, els fets als quals no pots aturar amb les mans. Ni tan sols per morir em fou concedida la glòria del circ perquè la multitud em plorés. Ardents mals interiors abrasaren les meves entranyes, mals que no pogueren ser vençuts per les mans dels metges. Oh caminant, et prego que escampis flors sobre les meves despulles. Potser tu em vas aplaudir quan encara era viu."

A PEDRA VISTA / Els efectes de les guerres (II)

De calamitat en calamitat

Matilde V. Alsina / Joan Ariza

Si bé Tarragona va néixer en unes condicions enviables, com a capital d'una província integrada en un gran imperi, el romà, ben aviat tot un seguit de catàstrofes van impedir el normal desenvolupament viscut per tots els nuclis urbans del territori català. Invasions de pobles germànics i musulmanes i conquestes cristianes es van barrejar amb terratrèmols, epidèmies, guerres i setges. I tot això va deixar unes conseqüències que la ufana capital romana va capejar amb penes i treballs.

Si la pesta de 1348 i les guerres de Pere el Cerimoniós —amb Castella i Sardenya— van deixar la escanyada demogràficament i econòmica, la crisi completa li arribaria el 1462, una ciutat esgotada que no va tenir més remei que declarar la suspensió de pagaments. Amb un deute exorbitant —i va declarar la guerra contra Joan II, de resultes d'un complot preparat per un grup d'antirealistes que va aconseguir imposar la seva voluntat al consell municipal— es va determinar alliberar-se dels lligams feudals que la unien al rei i a l'arquebisbe. Aquest desafortunat episodi acabaria amb el setge i la rendició de Tarragona al rei, posant, però, la condició que ni el monarca ni els soldats francesos que formaven part del seu exèrcit entressin a la ciutat. Això la va convertir en la capital de la Catalunya que estava a favor del rei, ja fos per voluntat pròpia o per ocupació armada.

Aquesta nova i momentània capital comptava amb gran quantitat d'edificis religiosos: l'església de Natzeret —on la Congregació de la Sang tenia la seva seu— existia ja des del segle XIII, o la de Sant Miquel del Pla, que era una de les més antigues de la ciutat —que al segle XVII seria reedificada a càrrec de la Confraria de Preveres de la Catedral— i que gaudia d'un privilegi força curiós: podia servir de refugi, invocant el dret de

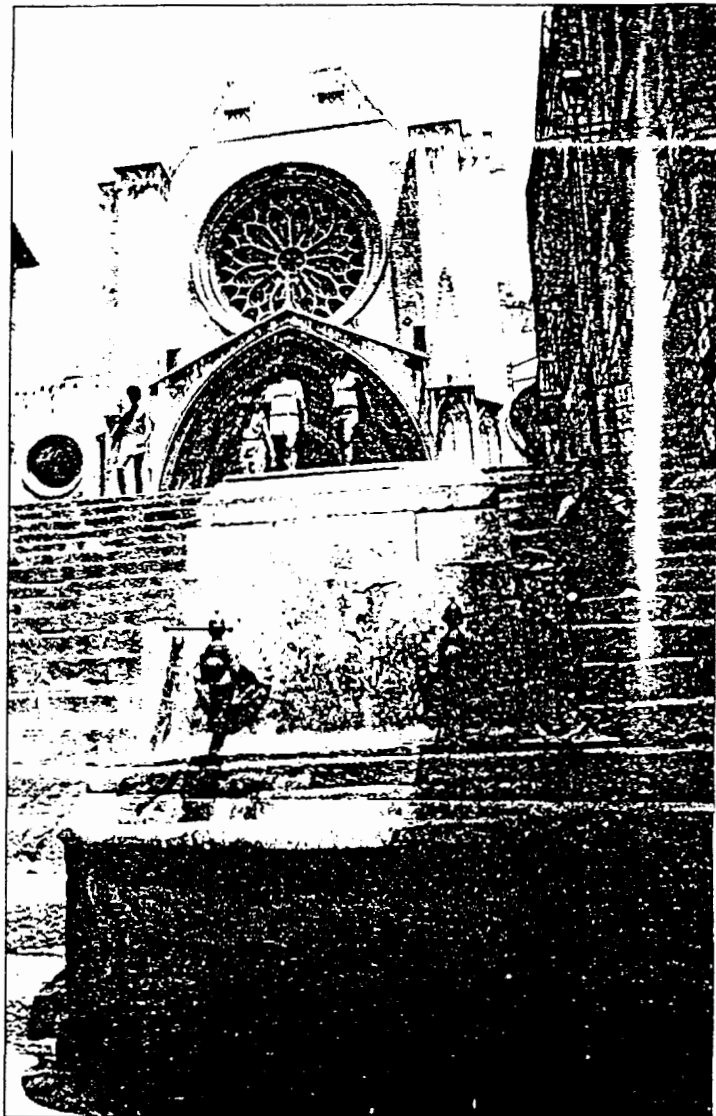
protecció que havien tingut els santuaris primitius, de tota mena de delinqüents que travessessin les seves portes. També es pot esmentar el convent de Sant Francesc, el claustre del qual encara es conserva i forma part de l'Arxiu. Història de Tarragona, mentre que l'església va ser convertida en parròquia després d'haver servit, a partir del 1835, de sala de reconeixement de futurs soldats, habitacle de presidaris, escola i magatzem.

Durant els segles XVI i XVII, la ciutat es va anar recuperant, malgrat les periòdiques epidèmies de pesta i la Guerra dels Segadors, en estar en mans felipistes, va haver de patir dos setges. El primer, de 1641, va comportar una fam que va provocar l'emigració de quasi tota la població. El segon, de 1644, es va destacar per la violència de les operacions militars que s'hi van produir.

Les guerres van enfonsar l'economia tarragonina, van foragitar la població i van causar greus destruccions al nucli urbà i la zona portuària, amb la qual cosa el comerç marítim es va desviar cap a Salou. Malgrat tot, Tarragona va aconseguir sortir menys malparada que en altres ocasions de la Guerra de Successió, gràcies a la ràpida capitulació, cosa

que va comportar la presència de tropes angleses encarregades de la seva defensa. Els anglesos es van caracteritzar per la construcció de fortificacions moguts per la intenció de convertir-la en una plaça forta a l'estil de Gibraltar i Maó. Van aixecar els forts de la punta del Miracle, dels quals queden el de Sant Jordi i el de la Reina.

Malgrat totes aquestes complicacions, abans de començar el segle XIX Tarragona va patir un desenvolupament paral·lel a la reconstrucció del port, plasmat en les diverses millores urbanes. Altre cop, però, aquest moviment ascendent va ser estroncant per una guerra: la del Francès, desastre màxim sofert per la ciutat des del segle XII. El setge de 1811 i el posterior assalt i saqueig van costar la vida a més de 3.000 tarragonins. Per aca-

ARXIU

bar d'enllestir la feina, el 1813, els francesos van abandonar la ciutat, no sense abans fer volar els molins, les conduccions d'aigua, fortificacions i casernes i destruir totalment 459 cases i danyar-ne parcialment 556 més. No obstant això, la ciutat i els monuments que la conformen han aconseguit arribar fins als nostres dies.

Font i escala de pujada al pla de la Seu, on es troba la catedral de Tarragona

El port dels maldecaps

■ Els romans que van aixecar Tarraco també van saber treure profit de les poques possibilitats que oferia el port natural de la nova colònia, tot condicionant-lo per a l'embarcament i desembarcament de tropes amb la construcció de dos murs que resguardarien les embarcacions. Gràcies a aquest port, la senzilla base militar romana esdevindria una esplèndida capital. Segles més tard, els conqueridors cristians el seguirien utilitzant. Els seus arquebisbes i els reis catalans van donar-li

gran quantitat de privilegis destinats a afavorir el tràfic portuari i aquest element de la ciutat es convertiria en una font de maldecaps per a les seves autoritats, contínuament frenades a l'hora de fer-hi millores per la falta de diners.

Al segle XVI, el port tarragoní va poder superar l'intent d'usurpació de les seves funcions que havien promogut els pobles de la Comuna del Camp, capitanejats per Reus. Després d'una llarga picabaralla, va obtenir de Felip II que es tanqués al comerç la platja

de Salou, on els pobles de la Comuna havien desviat el moviment mercantil. Tot i això, el cop de gràcia li va donar la Guerra dels Segadors: amb la destrucció del moll, Salou es va erigir com a nou port de la zona.

La pèrdua de la Guerra de Successió pels catalans va significar la desfeta total de les esperances tarragonines de tornar a tenir un port en condicions: en convertir-se en una fortalesa militar, Tarragona va veure prohibit, per un decret de 1717, el desembar-

cament al seu port de qualsevol mena de mercaderies estrangeres o no catalanes. Aquesta situació duraria fins al 1761 i va ser fruit tant de la incapacitat monetària dels tarragonins com de la influència desplegada pels comerciants de Reus, convençuts que un port a Tarragona els perjudicaria. Malgrat tot, les bones arts de l'arquebisbe Amadeu van fer possible, el 1787, l'autorització per reconstruir el moll. Des d'aquell moment, el port ha estat essencial per al desenvolupament ciutadà.

